

بایسته‌های صحیح پژوهش

یادآوری:

و اطلاع‌رسانی در سطح گسترده، بدین منظور است که اگر پژوهشگرانی در هر گوشه‌ی این مرز و بوم خواستند بر روی طرح‌های پیشنهادی ما - که در هر شماره‌ی مجله تعدادی را معرفی می‌کنیم - کار کنند، مجال کار برای همه به یکسان فراهم باشد. دست مصححان در انتخاب ناشر و چاپ حاصل تلاششان البته باز است ولی ما نیز آمادگی داریم کارهایی را که شرایط کیفی لازم را احراز کنند چاپ و منتشر کنیم.

استدراک و چند توضیح:

چند توضیح در مورد نسخه‌های معرفی شده در شماره‌های قبل به آگاهی می‌رسد:

۱. دولت‌نامه، نسخه کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی: این نسخه در فهرست تازه منتشرشده کتابخانه مرعشی (جلد ۴۰) به تفصیل بیشتری معرفی شده است. از اطلاعات فهرست مزبور برمی‌آید که این اثر، در موضوع حیوان‌شناسی است و تک‌نگاری‌ای کهن در بازداری محسوب می‌شود. وصف بسیار خوبی نیز از این اثر در کتاب تازه عارف نوشاهی (سیه بر سفید، چاپ میراث مکتوب، صص ۹۲-۹۳) دیده می‌شود. برای آگاهی از سایر نسخه‌های این اثر به فهرست کتابخانه آیت‌الله مرعشی و کتاب عارف نوشاهی مراجعه شود.

۲. فضل الفقراء علی الاغنیاء: این اثر از مرنندی سیلانی در فهرست توفیق سبحانی معرفی شده بود و از تصحیح آن اطلاعی نداشتیم. پس از نشر شماره مربوط بدان از نشریه گزارش میراث متوجه شدیم که جناب آقای بهروز ایمانی مدهاست به تصحیح اثر اشتغال داشته‌اند و بزودی آن را

مرکز پژوهشی میراث مکتوب برای محقق ساختن اهداف بلندمدت علمی و پژوهشی خود، در نظر دارد در کنار معرفی نسخه‌های خطی ارزشمند برای تصحیح و چاپ، مجموعه‌ای از طرح‌های پژوهشی را نیز معرفی کرده در اختیار محققان و دانشجویان مستعد و علاقه‌مند قرار دهد. طرح این موضوعات به چند روی ضروری می‌نمود:

۱. در کارهایی که تا کنون در حوزه تصحیح انتقادی متون صورت گرفته است، مصححان کمتر به محتوای اثر توجه کرده‌اند. بسا که محققان و مصححانی دست به تصحیح متنی می‌زنند که چندان به موضوع و محتوای آن واقف نیستند، لذا ارزش‌های علمی و اطلاعات مفید متن چندان که باید کاویده و بازنموده نمی‌شود. از این رو، اهتمام به متن پژوهی به عنوان امری لازم در فرایند تصحیح در اولویت برنامه‌های مرکز قرار گرفت.

۲. یکی از مشکلات دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه‌ها و استادان ایشان، یافتن موضوع برای نوشتن پایان‌نامه است. شمار دانشجویان علاقه‌مند به تصحیح متن کم نیست، ولی متأسفانه معمولاً متونی برای تصحیح به ایشان معرفی می‌شود که قبلاً تصحیح شده و معلوم نیست تصحیح مجدد آن وجهی داشته باشد، به‌ویژه که غالباً جست‌وجو و ارزیابی دقیقی هم برای شناسایی و گزینش بهترین نسخه‌های آن متن انجام نمی‌پذیرد. از این رو معرفی طرح‌های پژوهشی و نسخه‌های ارزشمند برای تصحیح می‌تواند پشتوانه‌ای باشد برای دانشگاهیان در اولویت‌بندی و انتخاب موضوع پایان‌نامه‌های تحصیلی.

۳. طرح موضوعات پژوهشی و معرفی نسخه‌های ارزشمند

منتشر خواهند کرد.

کتابخانه مجلس) منتشر خواهد شد.
۴. ترجمان القوافی اثر حبیب تفرسی را نیز جناب آقای سید عبدالرضا موسوی طبری با مقابله نسخه‌هایی از داخل و خارج کشور تصحیح کرده و در دست چاپ دارند.

۳. سکینه‌الصالحین، منسوب به سعدالدین حمویه: این اثر را جناب آقای محمد کاظم رحمتی تصحیح کرده‌اند که بزودی در نذر عارف (مقالات تقدیم‌شده به عارف نوشاهی، انتشارات

الف. بایسته‌های تصحیح

۱. رساله در اخلاق و منطق و الهیات و هیأت

(فلسفه - فارسی)

پدیدآور: ناشناخته

نسخه: ایاصوفیا ش ۴۸۰۱، رساله دهم برگ ۱۲۲ تا ۱۶۵ (حدود ۸۸ ص). فیلم آن در دانشگاه تهران، به شماره ۱۳۰ (فهرست فیلم‌ها، ۴۱۶/۱-۴۱۵) موجود است.
تاریخ کتابت: ۴ ربیع‌الثانی ۶۴۹ هـ.

توضیح: رساله‌ای است ناشناخته در پنج مقاله، که برای کتابخانه ضیاءالدین علاءالاسلام محمود وزیر نوشته شده است.

۲. مجموعه دو اثر نجومی از خازنی

(نجوم - عربی)

پدیدآور: ابومنصور ابوالفتح عبدالرحمان خازنی (د: ق ۶ هـ)
نسخه: سپهسالار ۶۸۱، ۵۰ برگ یا صفحه. فیلم رساله نخست آن در دانشگاه تهران، به شماره ۳۲۲۸ (فهرست فیلم‌ها، ۱۰۳/۲) موجود است.

تاریخ کتابت: ۶۲۱ هـ (رساله دوم) و ۶۳۸ (رساله اول).

توضیح: این مجموعه شامل دو اثر مهم چاپ‌نشده از خازنی است که هم برای تصحیح مناسب است و هم برای چاپ عکسی.

این دو اثر عبارتند از:

(۱) الآیات العجیبة الرصدیة

آغاز: بسمله. و به التوفیق. الحمد لله الذی انار قلوبنا بنور الاسلام...

انجام: و علی هذا یقاس. و ذلک ما اردنا ان نذکر و اذ قد بلغنا هذا الموضوع فقد ان لنا ان نختتم الكتاب...

نسخه: سپهسالار (۱) ۶۸۱ (فهرست، ۲۲-۲۳/۳).

(۲) طریق الاعتبار

آغاز: بسمله. رساله فی نکت اعتبار مواضع السیارة و هی معروفة برسالة الاعتبار...
انجام: والبرهان علیها فی خلاف کتاب ارباب الافلاک و الاکر السماویة کل باب فی موضعه اللائق به الله
نسخه: سپهسالار (۲) ۶۸۱ (فهرست، ۳۰۴-۳۰۵/۵).

۳. تحریر الاصول لأقلیدس

(هندسه - عربی)

پدیدآور: ابوالقاسم علی بن اسماعیل نیشابوری (ح ق ۵ هـ)
(؟)

آغاز: الحمد لله رب العالمین... اما بعد فانی عنیت باختصار لطیف لکتاب الاصول الموسوم بالاسطقسات المنسوب الی اقلیدس الصوری باختلاف وقوع اشکاله و حل شکوکه و الحق به ما یکما الكتاب...

نسخه: قیصری، رشید افندی ش ۱۲۳۰، ۹۶ گ.

تاریخ کتابت: ۵۲۹ هـ.

توضیح: «درباره این ریاضیدان هیچ اطلاع دیگری در دست نیست. بر اساس قدمت دستنویس کتاب او، احتمالاً پیش از سده ۵ هـ / ۱۱ م می‌زیسته است. ممکن است بررسی دقیق‌تر این اثر بتواند ما را به نتایج بهتری درباره زمان زندگی او برساند» (سزگین، ۳۸۶/۵). نیز نک: ششن، مختارات، ۲۴۸-۲۴۷.

این نسخه منحصره فرد برای نسخه‌برگردان نیز مناسب است.

۴. زیج ایلخانی

(نجوم - فارسی)

پدیدآور: خواجه نصیرالدین طوسی (د: ۶۷۲ هـ)
آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و لا عدوان الا علی الظالمین و الصلوة و السلام و التحیة و الرضوان علی سید المرسلین محمد و آله اجمعین. خدای تعالی چنگیزخان را قوت داد و پادشاهی همه روی زمین او را تسلیم کرد و کسانی را کی ایل او شدند بناوخت و کسانی را کی درو یاغی شدند مانند خانان تاکستان و سلطان خوارزم همه را نیست کرد...

نسخه: از زیج ایلخانی چندین نسخه کهن در کتابخانه‌های دنیا برجای مانده است. کهن‌ترین آنها از این قرارند:
۱. برلین، کتابخانه دولتی Springer ۱۸۵۳، (فهرست پرچ، ص ۳۵۸-۳۵۷، ش ۳۳۶)، ۶۸۹ هـ، ۱۴۰ برگ، کامل.
۲. پاریس، کتابخانه ملی، بلوشه ۷۸۲، به خط خواجه اصیل‌الدین پسر خواجه طوسی (تصویر این نسخه در مرکز پژوهشی میراث مکتوب موجود است).
۳. مرعشی ش ۱۳۲۳ (فهرست، ۳۳/۴۳۵)، نیمه دوم ق ۷ هـ. ح ۲۰۰ برگ.

توضیح: با این‌که این اثر یکی از مهم‌ترین آثار خواجه است و چندین دانشمند در تألیف آن نقش داشته‌اند، مع‌الاسف تاکنون به چاپ نرسیده است. در امر تصحیح این زیج حتماً باید به شروح آن مراجعه کرد و از آنها بهره گرفت. از آنجا که نظام نیشابوری شرحی مهم بر آن نگاشته و متن زیج را (بدون مقدمه آن) در شرح خود وارد ساخته، این شرح جزو منابع کمکی مصحح باید قرار گیرد. همچنین غیاث‌الدین جمشید کاشانی زیج ایلخانی را تکمیل کرده و با نام زیج خاقانی نگاشته است. این اثر نیز پس از این معرفی خواهد شد.

۵. ترجمه الجریده فی شرح القصیده

(علوم قرآنی - فارسی)

پدیدآور: قاسم بن ابراهیم بن محمد قزوینی
آغاز: الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب... اما بعد بر نظر ارباب بصیرت پوشیده نیست که افضل علوم اسلامی... علم تفسیر قرآن و معرفت قرأت است...
انجام: ... در این ابیات گذشته بیان کرد و در فرش حروف و

ابیات آن مفصلاً بیان واضح کرده است رحمة الله عليه و الله ولی التوفیق و هو حسبنا و نعم الوکیل نعم المولى و نعم النصیر. **نسخه:** مجلس ۱۴۷۱۴ (فهرست، ۴۱/۱۷۵-۱۷۴). ۲۸۲ برگ. **تاریخ کتابت:** ۲۵ رجب ۷۹۳ هـ.

نسخه‌های دیگر: دانشگاه، ۱۱/۲۳۴۴؛ منزوی، ۸۵/۱. **توضیح:** ترجمه و شرحی است به فارسی بر قصیده شاطبی (حرز الامانی) که به نام غیاث‌الدین محمد تألیف شده است.

۶. نفائس الکلام و عرائس الاقلام

(منشآت و فرامین - فارسی)

پدیدآور: رضی‌الدین احمد بن محمد/محمود بن احمد سمرقندی
تاریخ نگارش: ۶۴۳ ق
تاریخ کتابت: تاریخ کتابت هر سه نسخه باقی‌مانده اثر از سده نهم است؛ به ترتیب از ۸۷۱ تا ۸۹۳ ق
تعداد اوراق: ۱۲۶ برگ ۱۱ سطری ریز یا ۱۴۲ برگ در نسخه‌ای دیگر.

توضیح: از این کتاب - که تاکنون فقط اشاره‌وار بررسی شده - سه نسخه باقی است: نسخه‌های ایاصوفیا ش ۴۳۳۶، دانشگاه استانبول (اونیورسیتته) ش ۱۲۰۲ (میکروفیلم هردو نسخه در دانشگاه تهران موجود است) و کتابخانه ملک به شماره ۸۵۰ (فهرست میکروفیلمها، ج ۱ ص ۲۶۷؛ مجله هنر و مردم شماره ۱۱۱ ص ۵۰؛ فهرست ملک، ج ۴ ص ۸۲۶؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ج ۵ ص ۳۶۴۳). این اثر از نظر آگاهی بخشیدن درباره برخی رجال ماوراءالنهر در سده هفتم نیز بسیار سودمند است. تصحیح کتاب مورد بحث نیازمند آشنایی با خطوط خاصی است که در نگارش اسناد کهن به کار می‌رفته است. درباره رضی‌الدین خشاب نک: متون ایرانی، ج ۱، صص ۲۳-۲۴.

۷. الصحیفة العذراء / الصحیفة السدیة

(فرهنگ لغت عربی به فارسی)

پدیدآور: سدیدالدین ابی‌الفضائل محمد بن عمر بن ابی‌بکر النسفی
تاریخ نگارش: شعبان ۶۴۹ ق
تاریخ کتابت: حدود سده ۷ ق
تعداد اوراق: ۴۳۹ برگ قطع رحلی
توضیح: از این فرهنگ لغت کهنه عربی به فارسی یک

نسخه در کتابخانه توقیاطوسرای ترکیه به شماره ۲۷۰۷ از مجموعه سلطان احمد ثالث نگهداری می‌شود که عکسی از آن به شماره ۵۲ و ۵۳ در کتابخانه مینوی و نیز عکس همان نسخه در مرکز احیاء میراث اسلامی در قم به شماره ثبتی دیگر موجود است. علینقی منزوی از عکس نسخه در دانشگاه تهران یاد کرده ولی شماره آن را نداده است و اکنون آن عکس در دانشگاه قابل بازیابی نیست (فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ج ۳ ص ۲۰۰؛ فرهنگنامه‌های عربی بفارسی صص ۱۴۰-۱۴۱). نسفی این فرهنگ را برای فقیهان ترکمان نگاشته است تا به عربی‌آموزی ایشان کمک کند.

۸. تاریخ محمدی

(تاریخ عمومی - فارسی)

پدیدآور: محمد بهامدخانی

تاریخ نگارش: سده ۹ هـ

تاریخ کتابت: سده ۱۷ میلادی

نام کاتب: حافظ بن شریف منصور

تعداد اوراق: ۴۸۲ برگ ۱۷ سطری

توضیح: از این اثر ارزنده تاریخی تنها یک نسخه کامل به شماره Or.137 در کتابخانه موزه بریتانیا نگهداری می‌شود. این نسخه در سده ۱۷ میلادی (حدود ۳۰۰ سال قبل) کتابت شده و منزوی نیز از نسخه دیگری از اثر در جلد ۶ کار خود (فهرست نسخه‌های خطی فارسی) سخن نگفته است. اما استوری از نسخه ناقص دیگری از همین اثر که در تاشکند نگهداری می‌شود و رویدادهای آن به سال ۴۹۲ هـ ختم می‌شود سخن گفته است (ادبیات فارسی بر مبنای تألیف استوری، ترجمه منزوی، ج ۲ صص ۵۱۳-۵۱۴).

این کتاب تاریخی محدوده پس از عصر نبوی تا سال ۸۴۲ هـ را در بر می‌گیرد و چنان که ریو در فهرست موزه بریتانیا (ج ۱، صص ۸۴-۸۵) تصریح کرده ارزش آن بیشتر در تاریخ سلسله کالپی هند از ۷۵۵ هـ به بعد است. برای معرفی جزئی‌تر این اثر مهم به فهرست ریو مراجعه شود.

۹. اختیارات منظوم

(منظومه ادبی در اختیارات (نجوم) - فارسی)

پدیدآور: ناشناخته

تاریخ سرایش: احتمالاً قرن ۵ یا نهایتاً قرن ۶ هـ (حدس فهرستنگار کتابخانه آستان قدس، احمد گلچین معانی)

تاریخ کتابت: اوایل قرن ۷ ق

تعداد اوراق: ۱۰۴ برگ

توضیح: از این اثر که تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته است یک نسخه فوق‌العاده نفیس در کتابخانه آستان قدس رضوی به شماره ۵۳۸۱ شناخته و توسط مرحوم گلچین معانی در فهرست آستان قدس (ج ۸، صص ۱۴-۱۸) معرفی شده است. به گواهی او این نسخه بسیار نفیس زمانی در اختیار نادرشاه افشار قرار داشته و بعدها توسط او بر حرم رضوی وقف شده است. نوع کتابت بسیار منحصربه‌فرد آن و نیز مشکول بودن کلمات فارسی در کتابت نسخه که خصیصه بسیار کمیابی در میان نسخه‌های کهن فارسی است و برای زبانشناسی تاریخی بی‌نهایت سودمند است باعث شده آن را شایسته چاپ عکسی نیز معرفی کنیم. تصویر چند صفحه از این نسخه در فهرست آستان قدس، پایان مجلد هشتم دیده می‌شود.

۱۰. [رساله در معارف]

(احتمالاً عرفان نظری - فارسی)

پدیدآور: ناشناخته

تاریخ نگارش: سده ۶ یا ۷ هـ (به حدس استاد مهدی ولائی)

تاریخ کتابت: سده ۷ هـ

تعداد اوراق: نامعلوم (در مجموعه‌ای دارای ۱۳۶ برگ)

توضیح: از این اثر ناشناس ولی بسیار مهم که در سده هفتم کتابت شده نسخه‌ای به شماره ۷۳۴۲ در کتابخانه آستان قدس رضوی موجود است که در فهرست آنجا (ج ۱۱، صص ۲۹۳-۲۹۶) توصیف شده است. فهرستنگار کتابخانه آستان قدس در معرفی این رساله نوشته است: «مؤلف شناخته نشد. پنداشته شده که از مردمان اواخر سده ۶ و اوائل سده ۷ هـ ق. است. صفحه‌های اول و هم از اواسط فصل سوم افتاده. رساله مرتب بر ده فصل است. فصول موجود: حقیقت مرگ و احوال آن. حقیقت درد فراق. نصیحت و تنبیه. مراتب انسانی. حکمت مرگ و دلایل آن. حقیقت زیارت و تجلی ارواح. احوال خویش و حکایت درد عزاء.»

سرفصلهای ثبت شده از عرفانی بودن اثر حکایت می‌کند. تصویر صفحه‌ای از این نسخه و همین بخش مورد گفت‌وگو

در پایان فهرست آستان قدس دیده می‌شود.

۱۱. حقایق

(اخلاق و احکام دینی - فارسی)

پدیدآور: ناشناخته

تاریخ نگارش: سده‌های ۶ و ۷ ق

تعداد اوراق: ۱۱۳ برگ (نسخه پاریس) / ۲۶۷ ص (نسخه چین)

محل نگهداری: کتابخانه ملی پاریس، به شماره SP 2066

و نیز نسخه چین که عکس آن در کتابخانه آیت‌الله مرعشی

به شماره ۱۴۷۴ (عکسی) محفوظ است.

توضیح: از این نگارش نخست در فهرست پاریس و نیز

گزارشی که مرحوم دانش‌پژوه از این نسخه مجدداً در نشریه

نسخه‌های خطی عرضه کرد، یاد شده است (نشریه نسخه‌های

خطی، ج ۹، صص ۲۸۰-۲۸۱). موضوع و کمیت آن در نوشته

دانش‌پژوه «اخلاق عرفانی» در ۲۲ باب دانسته شده است.

نسخه دیگری که از این اثر می‌شناسیم نسخه چین است

که عکس آن در کتابخانه آیت‌الله مرعشی محفوظ است و

جناب حافظیان در معرفی این نسخه عکسی همه گفتنی‌ها

را گفته‌اند (فهرست عکسی مرعشی، ج ۴ صص ۳۳۹-۳۴۱).

ایشان همچنین افزوده است که نسخه دیگری نیز از

این اثر در کتابخانه مسجد دوشه چین موجود است. اما به

نظر می‌رسد این نسخه که عکس آن از چین تهیه شده و،

طبق معمول نسخه‌های چین، مهر و شماره ثبت ندارد همان

نسخه مسجد دوشه است. این اثر از نگارش‌های فوق‌العاده

مهمی است که توسط مسلمانان چین خوانده می‌شده (نسخه

پاریس نیز از چین خریداری شده است زیرا دارای حواشی و

زیرنویس‌های چینی است) و چه بسا نگارنده ناشناس آن از

مسلمانان فارسی‌نویس چین و یا ماوراءالنهر باشد.

ب. بایسته‌های پژوهش

طرح ۱

استخراج و تحلیل تاریخی اشارات و توصیفات شاعران

صاحب حرف و مشاغل به پیشه‌های خود بر اساس تذکره

نصرآبادی

دیوان آنان و یا مجموعه‌های پراکنده جست‌وجو می‌شود تا در

صورت وجود اظهار نظری در باب شغل آنها، این اظهار نظرها

و احیاناً افتخارها و گلایه‌ها به دست آید. پس از گردآوری این

موارد، به تحلیل اجتماعی آنها با توجه به عصر تاریخی هر

شاعر پرداخته خواهد شد.

شرح موضوع و روش کلی پژوهش:

تذکره الشعراء محمدطاهر نصرآبادی با آن که تذکره‌ای

نسبتاً متأخر است از حیث اشمال بر شرح حال معاصران

مؤلف و بعضاً جزئیاتی از زندگی آنان اهمیت خاصی دارد.

این شرح احوال‌ها بعضاً حاوی نکته‌هایی است که در تحلیل

جامعه‌شناختی ادبیات ایران شایان توجه است. از جمله این

موارد اشاره به حرفه شاعران است و عقیده‌ای که برخی از

آنها درباره پیشه خود ابراز کرده‌اند. در این طرح عقیده شعرا

نسبت به پیشه‌شان گردآوری و از نظر جامعه‌شناختی تحلیل

می‌شود.

برای اجرای طرح یادشده، سراسر تذکره نصرآبادی خوانده

شده و مواردی که به پیشه شاعران اشاره شده استخراج خواهد

شد. سپس اشعار منقول از هر شاعر در تذکره نصرآبادی یا

اهم منابع:

- نصرآبادی، محمدطاهر، تذکره الشعراء، به کوشش محسن ناجی

نصرآبادی، تهران، ۱۳۷۸ ش؛ ۲ جلد.

طرح ۲

برابرنهاده‌های قرآنی ترجمه ادعیه ذخیره‌های آخره و مقایسه

آن با برابرگذاری‌های ترجمه‌های کهن قرآنی

شرح موضوع و روش کلی پژوهش:

ذخیره‌های آخره علی بن محمد تمیمی سبزواری، یکی از

متون کهن شیعی است که در قرن ششم به زبان فارسی

تألیف شده است. این متن، حاوی ترجمه‌ای قدیمی از ادعیه

اهم منابع:

- سبزواری، حاج ملاهادی، شرح مثنوی، به کوشش مصطفی بروجردی، تهران، ۱۳۸۴ ش.

طرح ۴

مجلس گویی و انواع آن در ادبیات فارسی

شرح موضوع و روش کلی پژوهش:

مجلس گویی یکی از انواع ادبی در متون کهن فارسی پیش از مغول است. مجلس گویی ظاهراً در آغاز مختص واعظان و برخی متصوفه بوده که ابتدائاً صورت شفاهی داشته و سپس به شکل مکتوب درمی آمده است. اما در ادوار بعدی، گویا برخی آثار مجلس گویی از آغاز به صورت مکتوب پدید آمده‌اند. با نگاهی تاریخی به آثاری که به شیوه مجلس گویی مدون شده‌اند، برخی ویژگی‌های مشترک از سویی و بعضی اختصاصات ویژه هر یک از سوی دیگر جلب توجه می‌کند. در این طرح، آثاری که به زبان فارسی و به شیوه مجلس گویی تألیف شده‌اند، نخست در چهارچوبی تاریخی ترسیم می‌شوند و سپس شباهت‌ها و تفاوت‌های آنها با یکدیگر و تطورات و تحولات این نوع ادبی در گذر زمان تحلیل می‌شود.

اهم منابع:

- مجلس در قصه رسول، به کوشش محمد پارسانسب، تهران، ۱۳۹۰ ش.

- شفیع کدکنی، محمدرضا، «سفینه‌ای عرفانی از شعرهای عرفانی قرن چهارم و پنجم»، جشن نامه استاد ذبیح‌الله صفا، به کوشش سید محمد ترابی، تهران، ۱۳۷۷ ش؛ ص ۳۴۰-۳۶۰.

- عمادی حائری، سید محمد، قرآن فارسی کهن: تاریخ، تحریرها، تحلیل، چ دوم، تهران، ۱۳۹۰ ش؛ ص ۳۶، پانویس ۳.

منقول در آن به زبان فارسی است که کهن‌ترین ترجمه از ادعیه شیعه به شمار می‌رود و از این حیث قابل مقایسه با ترجمه‌های کهن قرآن به زبان فارسی است.

برای اجرای این طرح، ترجمه کهن ادعیه در این کتاب با ترجمه‌های قدیمی قرآنی، مخصوصاً در قرن ششم مقایسه و بویژه از نظر برابرگذاری‌ها مقایسه و تحلیل می‌شود.

اهم منابع:

- تیمی سبزواری، علی بن محمد، ذخیره الآخرة، همراه با کهن‌ترین ترجمه از ادعیه شیعه، به کوشش سید محمد عمادی حائری، تهران، ۱۳۸۳ ش.

- عمادی حائری، سید محمد، قرآن فارسی کهن: تاریخ، تحریرها، تحلیل، تهران، ۱۳۸۶ ش.

طرح ۳

نقد و بررسی تفاسیر حاج ملاهادی سبزواری بر اساس مفاهیم مابعد مولوی

شرح موضوع و روش کلی پژوهش:

حاج ملاهادی سبزواری، فیلسوف مشهور قرن سیزدهم، شرحی بر مثنوی معنوی نوشته است. اهمیت این شرح در آن است که تفسیر یک فیلسوف شیعی متأخر و صدراپی مشرب را از مثنوی مولوی در اختیار می‌گذارد. یکی از ویژگی‌های مهم این شرح، تفاسیری است که سبزواری بر اساس برخی مفاهیم فلسفی و عرفانی که پس از عصر زندگانی مولوی رونق و رواج یافته، از مثنوی به دست می‌دهد. طرح حاضر در نظر دارد تا این دست از تفاسیر سبزواری را از شرح وی استخراج کند، و با ریشه‌یابی مفاهیمی که وی بر اساس آنها به شرح ابیات مثنوی دست زده، تفسیرهای وی را که از نظر زمانی و اندیشگی نمی‌تواند با عقیده و پندار سراینده هماهنگ باشد، نقد، بررسی و تحلیل کند.

